

Tá»«C THÁ»œ CHÃ“ Ä•Ä• Cá»|A NGÆ¯á»œl VIá»†T

Ä•Ä•ng gÄ•p cá»ša ST
22/02/2017

TäC
THÛ CHÓ Á CæA NG`ÜI VIÆT
* ST

Trong quan niÇm cça ng°Yi ViÇt x°a, chó là con v-t trung thành và mang lị nhiÁu may m̄n. Chó bình th°Yng chÉ coi °ãc phşn d°ing, muNn canh giĩ phşn âm thì phÆi nuôi chó á. Tắc thÝ chó °ãc biãu hiÇn d°Ui nhiÁu hình théc. Ng°Yi ViÇt th°Yng chôn chó á tr°Úc cÕng nh° mÙt linh v-t vÛi ý ngh)a cşu phúc, trê tà ho-c -t chó á trên bÇ thÝ và coi nh° mÙt b-c thşn linh. Chó á trong nhà th°Yng nhĩ, mang dáng v» hián lành, không to IÛn nh° chó á ß ình, Án, phç.

Trong khi nhiÁu công sß, di tích Án chùa sí dăng linh v-t ngojì lai Ä gác cía thì ß nhiÁu Ęa ph°ing ng°Yi dân v«n giĩ tắc chôn chó á tr°Úc cía, th-m chí thÝ và kính c©n gĩ là cả Thjch, Thşn c©u, quan IÛn Hoàng Thjch.Ä

Trong quan niÇm cça ng°Yi ViÇt x°a, chó là con v-t trung thành và mang lị nhiÁu may m̄n. Chó bình th°Yng chÉ coi °ãc phşn d°ing, muNn canh giĩ phşn âm thì phÆi "nuôi" chó á. Tắc thÝ chó °ãc biãu hiÇn d°Ui nhiÁu hình théc. Ng°Yi ViÇt th°Yng chôn chó á tr°Úc cÕng nh° mÙt linh v-t vÛi ý ngh)a cşu phúc, trê tà ho-c -t chó á trên bÇ thÝ và coi nh° mÙt b-c thşn linh. Chó á trong nhà th°Yng nhĩ, mang dáng v» hián lành, không to IÛn nh° chó á ß ình, Án, phç.

Chó á canh tr°Úc phç qu-n công NguyÄn Ngíc Tri (Hát Môn, Phúc Thĩ, Hà NÛi)Ä Phç thÝ qu-n công NguyÄn Ngíc Tri ß làng hát Môn, xã hát Môn (Phúc Thĩ, Hà NÛi) có 4 con chó á, 2 con nghê á, toàn bÛ b±ng á xanh nguyên phiçn. 4 con chó á -t tr°Úc và sau phç gĩ là thjch c©u, hai chân tr°Úc éng, chân sau nh° s_p nhÕm lên sça. Tr°Úc t°ãng chó á có bát h°ing Ä thÝ. Ông NguyÄn Ngíc Toàn, con cháu hí NguyÄn Ngíc, cing là ng°Yi trông coi không biçt nhĩng con chó á này có tẽ bao giY, chÉ biçt thjch c©u ngÓi ây có ý ngh)a Ä canh gác cho phç, giNng nh° nhĩng con chó bình th°Yng khác canh nhà cho ng°Yi dân. "Chó á có tẽ khi dĩng phç này vào thç k÷ 18, dòng hí NguyÄn Ngíc bao Ýi nay Äu thÝ cúng c©n th-n", ông Toàn cho hay.

Ä Chó á ß làng Ęch V) (Ph°ing ình, an Ph°ãng)

°ãc -t trên bÇ thÝ IÛn ß cjnh ình
Dân làng Ęch V), xã Ph°ing ình (an Ph°ãng, Hà NÛi) thÝ chó á nh° mÙt vĘ thşn

và gíi là quan IÙn Hoàng Thịch. Con chó á cao 1,4 m, ðu h°Úng vÁ phía núi Ba Vi, d°Ui chân còn có mÙt àn chó nhĩ. Quan IÙn Hoàng Thịch ngĩ ß giữa làng, bên cình ình và chùa Ęch V). Tr°Úc ấy, ng°Yi dân thÝ chó á ß mô ðt th¶p. Sau này, hí xây bÇ thÝ và r°Úc ngài lên, không xây cÕng, t°Ýng bao quanh Ą ngày IÁ, ðu tháng, ai cing có thÁ th°p h°ìng cÐu bình yên, may m°n.

Nhĩng ng°Yi cao tuÕi nhĩt trong làng nh° ông Phĩm V n Toàn (84 tuÕi) không biçt con chó ß ó tē bao giÝ. ChÉ biçt trong tâm théc cça ng°Yi Ęch V) bao Ýi, con chó á này chính là vĒ thŞn che chĩ, mang çn bình yên cho c£ làng. "Có tiçng chó sça thì ma qu÷ không dám bén m£ng tÙi nhà. Nuôi chó cing chính là Ą ánh Ùng cho ng°Yi làng biçt mxi khi có gi-c giã, trÙm c°Úp", ông Toàn cho hay.

Chó á -t trong ình làng Phù Trung (Th°ãng Mx, an Ph°ãng) lĩ °ác ng°Yi dân gíi là thŞn cu hay hoàng thịch cu. Chó á °ác -t lên bÇ thÝ ß bên phĩ, vĒ Ą trông coi ình, vĒ °ác thÝ cúng nh° mÙt vĒ thŞn. Làng Phù Trung hình thành tē vài tr m n m nay, con chó á tr°Úc °ác thÝ ß gò ðt ðu làng. Sau này gò bĒ phá, các cã cao niên r°Úc chó á vÁ -t trong ình.

Ông Hà V n Gia (82 tuÕi), Tr°ßng ban di tích làng Phù Trung cho biçt: "Mxi khi làng có viÇc, các chç tç x°Úng tên vĒ thành hoàng làng rÓi sau ó là x°Úng çn thŞn cu. NhiÁu Ýi nay, vĒ thŞn cu này cùng vÙi các vĒ thành hoàng làng °ác dân thÝ cúng cn th-n, không dám lĩ là". Hình théc thÝ chó á khá phÕ biçn ß nông thôn, các vùng quanh Hà NÙi nh° Hà Tây (cì), B°c Ninh, B°c Giang, H°ng Yên& Sau n m 1954, ß mé nam ngã t° Trung HiÁn (phN ĩi La tiçp giáp vÙi Minh Khai (Hà NÙi) ngày nay) có con chó á khá IÙn tr¶n gĩi nên nĩi ãy còn °ác gíi là cĩa ô Chó á. Qua thÝi gian, chó á không còn và tên cĩa ô này chÉ tn tĩi trong tâm trí r¶t ít ng°Yi sNng gŞn ó.

Ð mxi vùng, hình théc thÝ chó á cing khác nhau. Ng°Yi Tày, Nùng mÙt sN nĩi ß Lĩng Sĩn có tác chĩn ngày tNt Ą -t con chó á tr°Úc cĩa trông nhà và trẻ tà ma. VÙi ng°Yi Dao, hình £nh con chó °ác biÁu hiÇn trên trang phác. Ng°Yi Pa C trong tÙc ng°Yi Cĩ Tu còn kiêng giçt thĒt, coi con chó nh° v-t t truyÁn. Ngày nay, ng°Yi ViÇt mÙt sN nĩi không chn chó á ß tr°Úc cĩa nh°ng v«n mua chó gNm vÁ Ą bày trong nhà, vĒ xưa uÕi tà ma, vĒ làm v-t trang trí.

Ą NhiÁu tài liÇu Ęch sí cing ghi chép viÇc thÝ cúng chó á. CuNĩn Ęch triÁu hiçn ch°ìng loĩi chí, Phan Huy Chú viçt "Nghĩ môn ß ĩçn Lam Kinh có hai con chó á r¶t thiêng" ß phŞn D° Ęa chí ghi chép vÁ tr¶n Thanh Hoa. Trong cuNĩn ViÇt Nam v n hóa sí c°ìng, híc gi£ ào Duy Anh tĕng nh°c: "X°a kia, cĩa ngô th°Ýng không làm úng chính giữa nhà và sân Ą cho ng°Yi ngoài ĕng nhìn thŞng vào trung tâm nhà. Ng°Yi ta cing th°Ýng kiêng không Ą cho có con °Ýng âm thŞng vào nhà, hay là có Án chùa ß tr°Úc nhà. Nçu b¶t ãc d) không tránh °ác nhĩng iÁu k ðy thì ng°Yi ta chn ß tr°Úc nhà mÙt con chó á hay là treo mÙt cãi g°ìng ß trên cĩa chính Ą yÁm tà khí".

Giáo s° Ngô ĕc ThĒnh, Giám Nĩc Trung tâm Nghiên cứu và b£o tn v n hoá tín ng°áng ViÇt Nam, çy viên HÙi Óng Di s£n v n hóa quNĩc gia, cho biçt tác thÝ chó á ã có tē lâu. ThÝi vua Lý Công Un Ą cho dân l-p Án thÝ Cu Nhi ß HÓ Trúç Bĩch (Tây HÓ, Hà NÙi). ãy là phong tác 1p trong tín ng°áng cça ng°Yi ViÇt, nên °ác gĩn gĩi và mß rÙng.

Theo giáo s° ThĒnh, chó á, nghē á là nhĩng con v-t gŞn gĩi vÙi tâm linh ng°Yi ViÇt, nên °ác dùng Ą thay thç s° tí ngoĩi lai trong mÙt sN ình, chùa hiÇn nay. "Chó canh cĩa là iÁu hãp vÙi thĩc tç cuÚc sNng, cing là biÁu t°ãng cça iÁm lành. Ng°Yi x°a quan niÇm chó çn nhà là tNt nên nhiÁu nĩi thÝ cúng không chÉ tr°Úc ãy mà còn ß giai oĩn c-n, hiÇn ĩi. S° tí chç yçu °ác ng°Yi Trung QuNĩc dùng Ą canh l ng mÙ. Mang s° tí vÁ tr°Úc cĩ quan, ình, chùa là viÇc híç òi mà không hiÁu gi vÁ v n hóa", giáo s° ThĒnh phân tích.

(Theo VnExpress)Ą